

твори", І. Франко називає три праці: "Історію Русів", "Історію Малої Росії" Д. Бантиш-Каменського, "Історію Малоросії" М. Маркевича.

У розділі аналізуються історіографічні праці XVIII віку: щоденники Миколи Ханенка (1691-1760) та Якова Марковича (1690-1770), автора "Дневних Записок", що становлять великий за обсягом і багатий за змістом матеріал політичних, громадських, економічних та культурних відомостей упродовж 1452-1715 рр; "козакофільська" історія Олександра Рігельмана (1720-1789), складена ще 1778 р. під назвою "Достописное повествование о Малой Россіи и ея народе и козаках вообще ... собрано и составлено чрез труды инженера-генерал-майора и кавалера Александра Ригельмана 1785-86 года".

Створені чужинцями, історичні праці про Україну, як показали спостереження, нерідко свідомо спотворювали минуле українського народу, його героїчну боротьбу, розглядали козацтво як "інтернаціональне явленіє", представляли Запорозьку Січ як зборище авантюристів із різних країн. Спростовуючи фальсифікаторів української історії, автор "Історії Русів" акцентує увагу на ролі козацтва у збереженні і розвитку державних традицій українського народу. Йдеться не лише про Запорозьку Січ, устрій якої ще багато в чому залишався загадкою, а й про січові традиції у формуванні української держави, відродженої 1648 року. Фальсифікаторам "байок" про українців автор "Історії Русів" радить звернутися до праць грецьких і римських істориків, які покажуть "Кагана, Кия, Оскольда, Святослава, Володимира, Ярослава та інших великих Володарів, або Князів Руських, що воювали славно з війнством Руським в Європі, Азії, Греції і на самі столиці їхні Константинополь і Рим нападати" (35).

У гіпотетичний період написання "Історії Русів" культивувався "літературний" погляд на історію, теоретично обґрунтований французьким драматургом і поетом Марі-Жозефа Шеньє в статті "Історичний огляд стану і успіхів французької літератури після 1789 року" (1815). П'ята глава книги присвячена успіхам французької історіографії і вивченню розвитку цього жанру від перших середньовічних зразків до останнього часу, від Жуєнвіля до п. де Сегюра. Історія, за Шеньє, — це все ще література, жанр, близький до епосу і роману. Автор "Історії Русів" сповідує ту ж "літературну" концепцію історії, обравши за головне сюжет, побудова якого вклучає в себе одночасно і великий інтерес, і наслідки високої ваги.

"Історія Русів" окреслила нові орієнтири розвитку національної культури, що характеризувався нестабільністю у фундаментальних духовних цінностях Європи і Росії у час переосмислення усталених поглядів, пошуку в літературі. Визрівали нові історичні цінності, усвідомлювалася необхідність органічно і прискорено ввійти в європейський культурний контекст. Пам'ятка завершила "козацьке" літописання — основу історіографічного мислення українців, пов'язаного з характером державотворення тієї доби. Вона послала

чільне місце в історії української державницько-суспільної думки, стала імпульсом і джерелом творення нової української літератури.

Автор "Історії Русів" уперше подає власну рецепцію українсько-московського договору, постійно підкреслюючи добровільний, рівноправний та договірний характер українсько-московської угоди і вперше устами різних політичних діячів не лише переконливо розкриває антиукраїнський характер московської політики, а й виступає палким захисником державної самостійності України, демократичності її форми правління та соціальних завоювань XVII ст.

У висновках до першого розділу стверджується, що неординарність твору анонімного автора ще до публікації була такою очевидною (і в жанрі, і в сюжеті, і в драматизації повіствування, і в розумінні природи естетичного в історії), що застосовування традиційних критеріїв оцінки виключалося. Своєрідність "Історії Русів" зумовлена сукупністю національних традицій, часом вироблення нового історичного мислення, розумінням національної самобутності української історії, характером подій і тих випробувань, які випали на долю української нації впродовж багатьох століть.

Розділ II. "Історія Русів": контактно-генетичні зв'язки і типологічні сходження". Головним об'єктом його є аналіз поступового вродання "Історії Русів" у новоєвропейську літературну систему, в час трансформування традиційних літературних і фольклорних жанрів та стилів західноєвропейських і західнослов'янських літератур. Контекст "Історії Русів" — передусім і особливо — південно-й східнослов'янський. Наголошуючи на "високому європеїзмі" "Історії Русів", у дослідженні на перший план висувуються її взаємозв'язки і взаємодії з фольклором.

Підрозділ 2.1. "Фольклорний тип дискурсу "Історії Русів". Узявши до уваги положення вчених-попередників, на матеріалі епічної пісенності слов'ян XVII-XIX ст. простежуються типи спільностей і подібностей не лише в ідейному спрямуванні і тематиці, а й у сюжетно-образній і стилістичній системах, зумовлених культурно-історичним і генетичним характером. Ця спільність, на нашу думку, полягає в однаковому підході та оцінці певних історичних явищ, що знаходить свій вияв у тематиці, ідейному спрямуванні, виборі героя, манері зображення його характеру й поведінки, у підкресленні обставин, за яких він діє, а також у відборі поетичних засобів, за допомогою яких вимальовується постать героя і художнє тло.

Спільним для слов'янської епічної поезії та "Історії Русів" є тип художнього відтворення подій, драматичних переживань, атмосфери рівності, демократизму, втілення провідних ідей, волелюбності та антифеодалне спрямування творів. Анонімний автор пам'ятки шукав шлях від сутності фольклорних образів до закладеної в них системи народного мислення і народного укладу життя. Він підходить до комплексу народного культурно-історичного життя з найвиразніших суспільно-політичних позицій, відверто ідентифікуючи себе з українським народом. В. Стороженко дивувався